

Az emberi világ értékei!

A Magyar Hírlap 2012. február 4. internetes száma Csapó Endrének a Magyar Életben megjelent „Újévi gondolatok” című írása ezzel a figyelemre méltó gondolattal zárul:

„Történelmi feladat az Orbán-kormány részére: képessé tenni a nemzetet a túlélésre, annak a világnak az eljövételére, amikor majd nem a profitot, hanem az emberi világ értékeit szolgálja a globális fejlődés.”

A szerző neve garancia arra, hogy ez a külföldön élő, magukat magyaroknak tartó, művelt és alkotó, ott magyar szellemi és valóságos közösséget fenntartó értelmiség egészének véleménye, s nem egyéni vagy néhány ember gondolatának tömör megfogalmazása. Olyanoké, akik más közegben élve, Európára és hazájukra távolabbról tekintve, a nagy történelmi folyamatok sodrát közvetlenül is bőrükön át is érezve, hatásukat, várható következményeit elemezve aggódnak hazánk, nemzetünk létéért, emberi életminőségéért, a magyar kultúráért. Nem hazaszeretettől lángolva és elragadtatva követelnek tőlünk tetteket, hanem a dolgokat reálisan szemlélve, igaz hittel arra kérnek, hogy magyarnak megmaradva vészeljük át korunk nehéz időszakát, s legyünk az előző nemzedékektől kapott örökség őrzői, amíg jobb és kedvezőbb lesz csillagállásunk.

Hallatlanul felemelő ez a tartás és gondolkodás.

El kell töprengenünk azon, hogy mit is kell ebben a helyzetben nekünk, az e haza földjén élő polgároknak tenni? Mire és hogyan kell vigyáznunk, tudva, hogy nem hibázhatunk!

Mert mi szokott napjainkban az első lépés lenni?

Irány külföld!

Delegációmenesztés, szakértők kiküldése, mintakeresés, esettanulmány, hatástanulmány írása, tervekészítés, pályázat felhajtás, ütemterv, funkciókiosztás...?

Majd: füstbement terv, elszállt energia, elfolyt pénzek, eltűnt felelősök, félben maradt építmény, megszűnt intézmény. Közben mellettünk messzire elhaladt, avagy megbukott a mintául választott, delegációink felhajtotta példakép.

Persze tudom, hogy túlzok.

Tudom, hogy szükséges tájékozódunk, jól működő dolgokat átvennünk, meghonosítanunk, adoptálnunk. Nem nekünk kell a langyos vizet feltalálnunk, s mert szeretjük a banánt és pártoljuk a hazai kereskedelmet, nem feltétlenül kell nekünk is termesztanünk.

Mióta Európa, sőt a többi földrész is elérhetővé vált számunkra, sokan megfordultak azok kertjeiben, kóstolták gyümölcsseit, úgy tűnik, hogy korántsem olyan zamatos, lédús, édes vagy savanykás, mint hittük. Ha több van is belőle, azért másképpen cseng az a valuta, amit én diplomával a zsebemben takarításért vagy pincérként szerzek meg idegen környezetben, mintha itthon kuporgatom össze hivatásul választott munkámmal, s baráti-rokoni környezetben költök el.

Igaz, embere válogatja!

A nagy többség mégis így gondolkodik, mert egyszerűen ember vagy legalábbis szeretne az lenni és lehetőleg itthon.

Ennek az emberi világnak az eljövételét kellene Csapó Endre szerint megélnünk.

Az immár jó három évszázada felgyorsult, egyre fokozódó tempójú civilizációs fejlődés az évezredek alatt természetesen kialakult emberi gyarapodást, emberi viszonyokat és értékeket szinte legázolta, földbe taposta. Itt állunk ma egy technikailag fejlett, jól működő világ közepén, amely kényelmünket szolgálja, s ami megelégedést, boldogságot kellene, hogy gerjesszen – legalábbis azok körében, akik részesülnek benne. Ehelyett szinte mindenki vagy magányosnak, szerencsétlennek, társtalannak érezi magát vagy egyik ember, embercsoport a másikat marja, gyalázza, véres küzdelmet vív. Mindent a kényszerű verseny és a jól felfogott érdek jár át. A jövőtől való félelem és bizonytalanság uralkodik el rajtunk.

Önmagunkat, a múltat, a mögöttünk levő két évtizedet, századot faggatva keresgéljük, 'mint lázbeteg, aki föleszmél, álmát hüvelyezve, zavartan,... hogy jaj valaha mit akartunk', hogyan éltünk, alkottunk. Mi volt a célja, röpítő ereje annak a gyors folyamatnak, ami magasztos elképzeléseink dacára ilyen helyzetbe hozott bennünket? Mi volt az, amit a gyorsabb haladás érdekében elvesztettünk, elhagytunk, kidobtunk? Mert, hogy volt valami, volt az emberiségnek egy olyan állapota, amelyben nem lehetett ennyire társtalan, arról nagyszámú, reánk maradt, nagyszerű alkotások szelleme és az a felhalmozott hatalmas tudás, amely jelen civilizációnkat megteremtette és ma is biztosítja működésének, további fejlődésének gyorsuló ütemét, kétségtelenül tanúskodik.

Tekintsünk, most el az emberiség nagy alkotásainak, csúcsteljesítményeinek számtalanszor és sokféle módon értékelt és elemzett korszakos alkotásaitól, annak bizonyító erejétől, mert ezek ma még csak az emberi társadalom kisebb hányada számára jelentenek valamit. Fordítsuk inkább figyelmünket a szélesebb néprétegek, az átlagembernek mondottak világa, egykori élete felé. Ők szintén részesei, tényleges létrehozói voltak a civilizációs folyamatnak, s ha nem is mindig birtokosai, de használói a civilizáció teremtette javaknak, eleven kultúrává alakításának. A technikai civilizáció felgyorsult üteme és annak a mindennapi kultúrába való lassabb beépülése, szervülése, gyakran romboló folyamatként való jelentkezése ebben a közegben is jól érzékelhető válságot okozott. Ugyanakkor rájuk vonatkozóan talán sokkal jobb, teljesebb, sokrétűbb és egységesebb anyag van a birtokunkban, s ennek elemzésével hitelesebb válaszadás remélhető a felvetett kérdéseinkre. Mindezen túl elsősorban az ő életük jobbítására, felkarolására van szükség, mert saját erejük kevés a kezdeti lépések megtételére.

Ez az elemezhető, kutatható bázis a néprajztudomány által jó két évszázadon át felhalmozott anyaga, az egyes nemzetek nagyobb hányadát adó dolgozó rétegeinek kulturális öröksége. Nálunk – most csak a magyar néprajztudományról szólunk – ezen elsősorban a paraszti kultúrát kell érteni, mert hazai néprajzunk főként ezt vizsgálta. Az a hagyományos kultúra foglalkoztatta, amely a parasztság körül kristályosodott ki, s más rétegeké iránt csak annyiban, amennyiben az a parasztsággal kapcsolatban állt, illetve nyomon követte parasztságunk társadalmi helyzetének és kultúrájának változásait.

A parasztság a rendi társadalomban kialakult, alávetett dolgozó réteg, amely sajátos kultúrát, tagolt társadalmi szerkezetet és erkölcsi- szokásrendet alakított ki, hogy rendi hivatását, az állandó, terhes munkát elviselhetővé tegye. Ezt mindaddig őrizte, amíg a szocialista korszak

létének alapjait szét nem rombolta. Kultúrájának még a romjai is impozánsak. Az, hogy fénykorában, s egészében milyen lehetett, azt a néprajztudománynak köszönhetően tudjuk. Jellemző, hogy még jelen állapotában is, romjai alól hatalmas aranyrögöket emelhetünk ki, s építhetünk be mai kultúránkba, tehetjük életünk részévé. Legutoljára a táncházmozgalom lett része a kulturális világörökségnek, megerősítve az elmondottakat.

Nemzeti kultúránk nagyjai kezdettől fogva merítettek ebből a hatalmas anyagból, ezzel tették egyedivé, magyarrá, sajátos vonásokat felmutatóvá a magyar kultúrát, a magyar életet. Először a nyelv (nyelvújítás), majd az irodalom művelői fedezték fel, a költészetet, a mesét, majd a zene, tánc következett, s alakított ki különböző mélységű rétegeiből, sajátosan magyar stílusú, nyelvezetű, műfajú művészetet (pl. ballada, líra, próza, népszínmű, verbunk, csárdás, palotás). A szecesszió a nép díszítőművészetére, tárgyalkotására, építészetére csodálkozik rá, majd Trianon után a szokások színpadi megjelenítése, a tánc pódiumra kerülésének ideje is elérkezik, miközben a zene mélyrétegeinek feltárása, majd a nagy alkotók kezén ebből kiinduló műzene, erre alapuló pedagógiai módszer világkarriert fut be.

A húszas-negyvenes években alkotó teljében lévő néprajzos tudós gárda egyik vezető tudományunkká emeli a néprajzot, valós értékű nemzeti tudományt teremt, s elkészíti egy jövőző korszak magyar kultúrájának külön utas, testünkre szabott olyan programját, amellyel külön értéként és egyenrangúan jelenhetünk meg Európában, s a világ bármely táján. Ez az elképzelés volt hivatva ellensúlyozni a nagy tömegek emberi fészkeket fenyegető, ám elkerülhetetlenül bekövetkező gyors civilizációs folyamat káros hatását, úgy, hogy megmaradunk magyarnak, s egyben megóvjuk magunkat az egymásra fenekedő európai népek harcai közepette is.

Mára ez a kultúra elveszítette egykori életképességét, maradványai egészzé nem illeszthetők össze. Ám megvan és fellelhető a tudományos gyűjteményeinkben, s tudományos módszerekkel újra egészzé rakható össze, s működésének elvei, módja, testre szabott változatai megismerhetők és alkalmazhatók, szelleme megidézhető. Amennyiben komolyan vesszük feladatunkat, hittel és okosan lépünk fel, meg fogjuk látni, hogy hatalmas érték van birtokunkban.

Szolnok, 2012. február 9.